26.11.2011 г. / 07:40:21

Родолюбие

Българската армия превзе Струга на 29 ноември 1915 г.

На 24 август 1915 г. е сключен българо-германски договор и тайна спогодба, допълнена с военна конвенция между Германия, Австро-Унгария и България. Съгласно тези документи България поема задължението да се намеси в световната война, като в замяна й се предоставят земите, отнети й от съседните балкански държави след Междусъюзническата война.

На 10 септември 1915 г. е обявена обща мобилизация. Формира се и Главно командване на Действащата армия начело с ген. Н. Жеков. До края на септември мобилизацията е приключена, като под знамената са призовани над 600 хиляди войници и офицери, разпределени в три армии. С обозните и др. помощни части въоръжените сили на България надвишават 885 хиляди души, които се равняват на 17 % от цялото население на страната. Такъв процент на мобилизация не достига нито една от воюващите в световната война държави.

През есента на 1915 г., Втора българската армия действа в Македония. На 17 октомври е освободен гр. Велес, на 3 ноември – Прилеп, на 21 ноември – Битоля и Ресен, на 24 ноември – Охрид.

До гр. Струга, днес намиращ се на километри от македоно-албанската граница, на 25 ноември достигат части от 22-ти пехотен Тракийски и 4-ти конен полк. Те са посрещнати с огън от сърбите и така разбират, че градът все още зает от противникови части и се отбранява. Към българските части се присъединява картечният ескадрон от 3-ти конен полк и една дружина от 4-ти Македонски полк. От разузнаването на конницата се разбира, че сърбите са разрушили всички мостове на река Дрин на север от града и ги отбраняват.

В същото време, от североизток, настъпва 2/8 бригада (12-ти Балкански и 23-ти Шипченски полк). На тях, както и на 3/5 бригада, е поставена задачата за овладяването на града, под командването на командира на 2/8 бригада – полковник Иван Пашинов.

Сърбите са се подготвили за отбрана в гр. Струга. Полето около града е блатисто и на много места е непроходимо дори за пехота. Градът е разделен на две махали (западна – българска и източна – турска) от река Черни Дрин, която изтича от Охридското езеро. Самата река е широка до 35 м, дълбока около 2-2.5 и по това време на годината е пълноводна. Има два ключови моста – в средата на самия град Струга и в село Добовяни, на север, но и двата са разрушени.

По улиците са издигнати барикади, на много къщи са направени бойници за стрелба. На централната улица е разставена каречница, която заедно с още една, в къщите край реката, обстрелват с кръстосан огън разрушения мост. Извън града сърбите имат и артилерия, която обстрелва източната половина от града и шосето за Охрид.

Боят в Струга започва на 27 ноември 1915 г. и се води главно от 4-та дружина на 23-ти пехотен Шипченски полк. Опитите да се построи отново разрушеният мост са осуетени от огъня на противника. Българската артилерия започва двубой със

сръбската. Командирът на бригадата нарежда през нощта на 27/28 ноември да се вкарат 2 или 3 оръдия на позиции вътре в града, в турската махала, като едно от тях се разположи на главната улица право срещу моста и сръбската картечница, която го обстрелва. Другите да се разположат по дворовете и със стрелбата си да разрушат къщите по левия бряг на реката, откъдето сръбските стрелци пречат на поправката на моста.

На 28 ноември сутринта, точно в 9:30 ч., оръдието, което е поставено право срещу моста открива пряк огън срещу сръбските позиции в къщите на левия бряг на реката. Това е знак за начало на планираната атака. Откриват огън картечниците от крайните къщи до моста, както и пехотинците. Адският огън продължава 5 минути, след което се прекратява. През дима на горящите къщи пионерите, нарамили цели греди и предварително сковани дървени щитове от дъски, се втурват и започват да ги полагат върху оцелелите колони на изгорения мост. Някои от тях поддават и дъските падат в реката. Първите метри от моста са възстановени, но сърбите откриват огън оттатък реката. Някои от пионерите са поразени и падат в реката, други са ранени. Едва успяват да се прикрият и огъня се подновява от двете страни с още по-голяма сила.

Към 11:30 ч. цялата 14-та рота е привлечена прикрито към моста. Заместник-командирът на ротата, подпоручик Владков, лично ръководи настъплението. От първата група от шест войници трима успяват да преминат моста, а трима падат ранени на него. След тях тръгва друга група, водена от младши офицера на ротата – подпоручик Баев. Посрещнати са с пушечен и картечен огън. От тази група, освен подпоручик Баев, успяват да минат и още трима войници. Примерът е даден и други храбреци ги последват, въпреки опасността.

Минаването на моста по полуизгорелите греди става бавно,

един по един, като се ползват затишията в стрелбата. Мнозина падат убити или ранени. Някои от ранените в далечния край на моста също успяват да пропълзят до отсрещния бряг. Други от ранените на отсамния край са прибрани. Други, убити и ранени, са погълнати от водите на реката. До 13:00 ч. около 20 души успяват да минат реката. Сръбската картечница на отсрещния бряг е много добре поставена и води убийствен огън. Освен това мостът все още се обстрелва с фланкиращ огън от къщите край реката.

Към 13:30 ч. подпоручик Владков, наблюдавайки боя близо до оръдието, е тежко ранен в главата. Тази загуба оказва силно влияние на войниците и командването на ротата. За да се поднови настъплението е подготвена щурмова команда от избрани войници от 13-та, 14-та рота, 1-ва рота от 4-ти Македонски полк и 5-та рота от 50-ти полк. Атаката им е подготвена със силен прикриващ артилерийски и пушечен огън. Но и те са посрещнати със също толкова силен огън от сърбите и от десет души, които тръгват едва четирима успяват да преминат реката, а останалите падат убити и ранени на самия мост. Оръдието също е силно обстреляно, един мерач е убит а още четирима души от прислугата са ранени зад щита му. Стрелбата му се прекратява и то е изтеглено встрани, в един дюкян, където са му направени бойници за стрелба по къщите на отсрещния бряг. Към 16:30 ч. на левия бряг има преминали 34 души, с които подпоручик Баев успява да заеме 7 къщи и да организира отбрана.

От стрелбата много от поставените дъсчени платна на моста са изместени, някои падат, като към далечната страна на моста има 2-3 метра празна междина. Стрелбата на противника прави поправката на моста трудна или дори невъзможна. Наредено е на пионерите да подготвят необходимите материали и да се пристъпи към работа щом се стъмни. С падането на нощта сърбите засилват стрелбата си.

От наша страна в къщите край реката е разставена 16-та рота, която да подпомага с огъня си хората на другия бряг. Докарано е и още едно оръдие, което е поставено пак срещу моста. Пионерите започват работа, но отново спрени от силния противников огън изчакват залязването на луната за да продължат с поправката на моста.

Към 21:00 ч. подпоручик Баев се връща обратно през моста и докладва как са заели позиция войниците на другия бряг. На него е възложено командването на цялата 14-та рота, като заповедта е да се настъпи веднага щом се поправи моста. Към 1:20 ч. след полунощ срещу 29 ноември войниците започват да минават един по един. Обстрелвани са отново периодично от сърбите. Използват се оново кратките интервали на затишие. Към 2:30 ч. вече около 3 взвода от ротата са прехвърлени отсреща.

Към 3:30 ч. група стрелци успяват да се надвесят от заетите къщи над онази толкова зловеща неприятелска картечница на отсрещния бряг и да я накарат да замлъкне. Настъпилото затишие позволява да премине и последният взвод от 14-та рота, както и цялата 13-та. Скоро се изяснява, че сърбите напускат града. Геройството на 34-те довежда до освобождаването на града.

На следващия ден посрещането на преминаващите части е изключително трогателно. Жителите на Струга се впускат да прегръщат и целуват своите спасители. В града намират голяма група австрийски пленници. Също така и малко български, като се изяснява, че сърбите са избили други от тях. Ветерани от 23-ти Шипченски полк, които си спомнят боевете при одринския форт Айваз-баба, казват, че в Струга е било по-страшно.

Струга! Струга! Последният град, който оставаше в ръцете на сърбите. При неговото завземане на 29 ноември, нашият

генерален щаб оповести: „Този е денят на освобождаването на Македония. Македонската ни акция се завърши тъй храбро, както беше започната”.

ИЗТОЧНИЦИ:

1. Българската армия в световната война 1915-1918 г., том III – Войната срещу Сърбия през 1915 г., Настъплението на IIра армия в Македония, София, Държавна печатница, 1938 г.

2. Генерал о.з. Иван Пашинов, Бойна история на 23 п. Шипченски полк, Войната със сърбите 1915 г., том II, София, Печатница на в.-изд. фонд, 1931 г.

3. П. Стайнов, Боят за Струга, в-к Мир, 12 януари 1916 г., бр. 4768

---

buditeli.info © 2017